

N:o 12.

Ank. till Riksd. kausli den 10 april 1888, kl. 3 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5 i anledning af väckt förslag till Kongl. Maj:t angående utfärdande af en ny författning rörande kontroll öfver tillverkning och försäljning af konstsmör.

Uti en inom Första Kammarerna väckt motion, n:o 36, har herr Adelsköld föreslagit, det Riksdagen ville besluta om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det en ny författning rörande kontroll öfver tillverkning och försäljning af konstsmör måtte ofördröjligen varda utfärdad, grundad på följande principer:

»att med »smör» menas endast sådant, till hvars beredning uteslutande användes fett af mjölk eller grädde;

att åter med »margarin» menas hvarje fabrikat eller produkt afsedd att likna natursmör, hvaruti fettets icke uteslutande hemtats ur mjölk eller grädde, således äfven sådana blandningar, hvaruti natursmör till större eller mindre del ingår, och att ingen sådan produkt, till hvilken fettets icke uteslutande är hemtadt ur mjölk eller grädde, må säljas eller utbjudas eller exporteras under annat namn än »margarin» och under andra vilkor än som kunna komma att i lag föreskrifvas:

att alla kärl, hvaruti smör eller konstsmör inkommer till riket, skola vara märkta med det landets namn, hvarifrån varan kommer och är tillverkad, äfvensom med namn på fabrikanten och fabriken stämpel, samt att konstsmöret särskildt skall vara märkt med namnet »margarin» och inpackadt i kärl, som till form och utseende skilja sig från sådana, hvaruti natursmör vanligen packas;

att uppgifter genom svenska konsulaten i utlandet skola årligen insändas med uppgift på de utländska konstsmörsfabrikerna och deras

respektive märken jemte klassifikation på beskaffenheten af det konstsmör, som vid de olika fabrikerna tillverkas, och att intet annat konstsmör må i riket införas än det, som tillverkas vid fabriker, som äro ställda under vederbörlig kontroll, så att man kan vara betryggad att inga för helsan skadliga ämnen ingå i tillverkningen;

att blifvande fabriker af konstsmör här i landet ställas under statens kontroll;

att å hvarje torg eller försäljningslokal, der konstsmör säljes eller utbjudes, skall såväl *utanför* densamma som *inuti* lokalen med stora bokstäfver, anbringade på ett genast i ögonen fallande sätt, vara tillkännagifvet: »Här säljes margarin»;

att alla kärl, hvaruti konstsmör förvaras, försändes, säljes eller utbjudes, skola såväl å bottenarne som sidorna bära tydlig *outplånlig* inskrift i stora bokstäfver »Margarin»;

att omslag vid inpackning af konstsmör, som utlemnas till köparne, skola bära beteckningen »Margarin» jemte säljarens namn och adress, äfvensom att alla regelbundet formade stycken konstsmör, som säljas, bära namnet »margarin»;

konstsmör, som ur riket utföres, skall förvaras i kärl, märkt med »Margarin» i stora tydliga synbara bokstäfver, jemte fabriken märke, hvarjemte varan skall i utskeppnings- och frakthandlingen angifvas såsom »margarin»;

att vederbörande allmän åklagare, polis i stad och på landet samt tjänstemän vid tullstationerna, skola, der misstanke uppstår om förbrytelse mot lagens föreskrifter, låta anställa undersökning och analys och att kostnaderna härför förskotteras af kommunen, men uttages sedan af lagbrytaren;

att böter till högt belopp och fängelse för förbrytelse mot lagen stadgas, hvaraf $\frac{2}{3}$ af böterna tillfalla angifvaren och $\frac{1}{3}$ kommunen, hvaruti förbrytelsen är begången, hvarförutom varan konfiskeras och tillfaller kronan;

att hvar och en, som säljer margarin för smör, anses vara medveten om lagbrottet och straffas därför, så vida han icke kan visa af hvem han emottagit varan till försäljning;

att lagbrytarens namn jemte förbrytelsen publiceras i platstidningarne, hvarförutom anslag om förbrytelsen uppsättes å den plats, der förbrytelsen begåtts samt å dörrarne till förbrytarens bostad och butik, allt på hans egen bekostnad;

att biträden och arbetare hos lagöfverträdaren, som ega kännedom om lagbrottet, jemväl straffas med höga böter eller fängelse.»

Till grund för sitt berörda förslag anför motionären:

»att ej obetydliga kvantiteter konstsmör af **okontrollerad** beskaffenhet årligen importeras till Sverige och användas i bagerier, å restaurationer och säljas samt förtäras såsom natursmör;

att antagligen en ej obetydlig del af det införda konstsmöret, såsom det numera på flera ställen tillverkas utan all slags kontroll, kan vara skadligt för allmänna helsotillståndet;

att allvarlig fara kan hota vår uppblomstrande mejerihandtering och i följd deraf vår modernäring jordbruket, om ej vissa kraftigt verkande bestämmelser i fråga om förfalskning af natursmör lagstadgas, så att utlandet, i synnerhet England, må ega säker garanti rörande äktheten af det smör vi dit exportera.»

Angående de olägenheter i nationalekonomiskt och sanitärt afseende, som genom en okontrollerad försäljning och tillverkning af konstsmör vore att befara, yttrar motionären:

»Efter öppnandet af en kortare farled emellan Medelhafvet och Indiska oceanen genom Suez-kanalen och införandet af stora snabbgående bränslebesparande ångfartyg för fraktfarten mellan Europa och jordens bördigaste trakter Australien, Ostindien och Amerika, der den »jungfruliga jorden» ännu endast begär utsäde, för vinnande af de rikaste skördar, och efter anläggningen af jernvägar från det inre af dessa lyckligt lottade delar af jordklotet till skeppningsorterna vid hafvet, hafva spanmålsprisen i Europa, genom snabbare tillförsel och billigare frakter, under de senare åren nedgått, så att spanmålsodling, åtminstone hvad höstsäd beträffar, ej längre är lönande och knappast betäcker produktionskostnaden, ännu mindre lemna ränta på egendom och tillgång till skatter och onera af alla de slag, som utkrävas för statens och kommunens behof. Praktiska jordbrukare hafva därför mer och mer från produktion af spanmål börjat öfvergå till boskapskötsel. Och foderväxtodlingen i större utsträckning ersätter vid klokt och väl skötta landtbruk allt mer den förra ruinerande spanmålsodlingen. Skördarne uppfodras på detta sätt på djuren och förvandlas i kött och mejeriprodukter, hvilka hafva mera lönande afsättning å världsmarknaden, och, i motsats mot spanmålsodlingen för afsalu, som beröfvar jorden dess växtfödoämnen, hvilka medelst dyrbar konstgödning måste ersättas, återvända genom utvidgad kreaturskötsel, på naturligt sätt, de näringsämnen till jorden, som växterna upptagit, gifvande sålunda upphof till nya och rikare skördar.

Genom att på detta sätt ombilda Europas landthushållning, hade den otvifvelatigt egt förmåga att bestå i den täflan med af naturen

lyckligare lottade verldsdelar, som lättad kommunikation åstadkommit; men så uppfans konstsmöret och konstosten, hvaraf i synnerhet det förstnämnda genom den oerhördt tilltagande produktionen på det allvarligaste hotar den ärliga mejerihandteringen och derigenom Europas hela jordbruk.

Samma fara hotar således äfven vårt lands modernäring.

För ej så länge sedan importerade Sverige mera smör än som utfördes, och det var först år 1861 som ett öfverskott i utförseln visade sig. Detta öfverskott utgjordes visserligen endast af blygsamma 1,148 kilogram, men efter år 1870, då detta öfverskott redan stigit till 309,416 kilogram har det jemnt och stadigt stigit så, att då hela smörutförseln år 1886 uppgick till det betydliga beloppet af 11,916,800 kilogram med ett värde af omkring 25 millioner kronor, utgjorde öfverskottet af utförseln öfver det införda smöret (troligen till ej obetydlig del konstsmör) ej mindre än 8,733,484 kilogram; bevisande ladugårdsskötselns stora och glädjande framsteg under denna korta tid. Under tiden mellan 1870 och 1886 eller under loppet af de sista 16 åren har hela smörutförseln från Sverige uppgått till det aktningvärda beloppet af 94,102,361 kilogram, för hvilket inkommit till landet öfver 200 millioner kronor.

Hvar och en kan lätt uträkna, hvilken lucka skulle uppkomma i vår handelsbalans och hvad jordbruket skulle förlora, om denna smör-export minskades eller priset nedsattes, och detta kunde lätt nog hända om samvetslösa mejeriegare här, liksom på andra ställen, skulle börja uppblanda vårt ännu välkända smör med margarin.

Holland utgör i fråga härom ett varnande exempel, ty sedan mejerierna der började blanda smöret med margarin, har Hollands utförsel af natursmör till England minskats med närmare 60 procent, och priset fallit, så att Hollands natursmörmarknad på England, som förr varit den betydligaste och mest välkända, nu nedgått till mindre än hälften af Danmarks, och för närvarande är lägre än Sveriges smör-export till England. Smörmarknaden är så känslig, och svårigheten att skilja äkta från förfalskadt smör så stor, att det blott behöfs en misstanke att förfalskning på ett eller annat ställe sker, för att ett helt lands mejerihandtering skall komma i misskredit.

Under senare tiden har ofantligt mycket gjorts för allmänna helsestillståndets förbättrande och till förekommande af sjukdomar. Stränga och mycket betungade åtgärder vidtagas för att förhindra sjukdomar bland djuren. Oerhörda kostnader äro nedlagda på dränering och torrläggning af städer och osunda trakter samt på vattenledningarna för

erhållande af godt och helsosamt hushålls- och dricksvatten. De flesta civiliserade stater och större städer hafva på allmän bekostnad inrättat helsovårdsstyrelser med egen polis under tillsyn af skickliga läkare och inspektörer för att kontrollera åttlydnaden och tillämpningen af hygieniska förordningar samt tillverkningen och försäljningen af lifsmedel och andra nödvändighetsartiklar. Epidemierna hafva äfven genom sådana åtgärder betydligt minskats i intensitet och dödlighetsprocenten nedgått. Man har nemligen till fullo insett att den själs- och kroppsarbetande menniskan är jordens dyrbaraste skatt, af hvilkens intelligens och kraft och verksamhet all andlig utveckling och förädling är beroende samt all egendom har sitt ursprung och sin förkofran, och att det således ligger i samhällets eget intresse, att värna och omhulda detta sitt dyrbaraste kapital, så att det icke i otid eller genom vårdslöshet förfäres. Det helas bästa sammanfaller här som oftast med den enskildes.

För den rike, som för sig och sin familj icke är beroende af arbetsförtjenst och kan förskaffa sig all verdens komfort, är ett afbrott i det goda helsotillståndet visserligen alltid ett stort ondt, men för den mindre bemedlade, för kroppsarbetaren, som är beroende af sitt arbete, är helsan allt. Sjukdom är ekonomisk undergång och död ej allenast för honom sjelf utan för hustru och barn. Minst mäftar han äfven sjelf göra något för att skydda sig och de sina mot de faror, som på alla håll lura emot honom i form af mindre värdefulla och förfalskade födoämnen och andra nödvändighetsartiklar, ty han saknar tillgång att bekosta de dyrbara undersökningar, hvilka, enligt här gällande författningar, hvar och en sjelf, och på egen bekostnad, *måste* låta verkställa, om han vill något så när skydda sig mot förfalskningar och förgiftningar.

På landet, der det dessutom icke finnes några kemister, som kunna verkställa erforderliga undersökningar, är köparan helt och hållet i säljarens hand och måste taga varan sådan den är.

Enda sättet att åstadkomma en verksam kontroll såväl i fråga om konstnör och andra för helsotillståndet skadliga lifsmedel och effekter af alla slag och skydda allmänheten mot de faror, som genom begagnandet af sådana kunna uppkomma, synes vara att här i Sverige likasom i England, Tyskland, Frankrike och i andra civiliserade stater i Europa och Amerika införa en sundhetsinspektion på statens bekostnad, hvilken för det allmänna skulle blifva ofantligt mindre kostsam och mera effektiv än om hvar och en medborgare i samhället, så, som nu är föreskrifvet, sjelf och på egen bekostnad skall låta undersöka

de flesta matvaror och de flesta persedlar, han nödgas begagna, för att skydda sig mot förfalskningar och förgiftning.

Hvad konstsmöret särskildt beträffar, som nu blifvit en verldshandelsartikel af största betydelse och som, om det icke beredes af för helsan oskadliga råämnena, otvifvelaktigt under stigande förbrukning kommer att hafva ett menligt inflytande på allmänna helsotillståndet, torde frågan vara af den stora universella betydelse att den, likasom post-, mynt- och vigt- m. fl. frågor, borde utgöra föremål för en allmän kongress, hvarvid åtskilliga sådana bestämmelser torde böra uppställas, såsom konstsmörfabrikernas ställande under de respektive staternas kontroll, konstsmörets färgning på sådant sätt, att det icke kunde förblandas med natursmör, och icke användas till förfalskning af sådant m. m. Tills någon sådan allmän öfverenskommelse mellan de olika staterna kunnat ordnas, torde det emellertid, på grund af hvad ofvan anförts, befinnas önskligt, ja nödvändigt, att kraftiga mått och steg vidtagas såväl för att värna vår mejerihandtering och derigenom vår modernäring för de faror, som hota i en ojemn strid mot förfalskning af mejeriprodukter, som ock för att skydda den stora allmänheten mot förfalskningar af smör och förgiftning genom konstsmör, beredt af ohelsosamma råämnena».

Motionären redogör vidare för beskaffenheten af de för helsan skadliga ämnena, som kunna för tillverkning af konstsmör användas, och de menliga följderna häraf; och anför han i berörda afseende följande:

»Allt efter som margarinsmörförbrukningen tilltagit, har emellertid tillgången på god talg icke räckt till; och begäret efter större vinst har naturligtvis äfven bidragit till att andra billigare men sämre råämnena, i synnerhet i Amerika, användas vid tillverkningen af margarin. Sålunda har man erhållit visshet om att till margarinberedning användes fett af svin, som till stort antal årligen sjelfdö i s. k. svinkolera, och en epidemi, som började i Chicago år 1881, tillskrifves enligt Medical & Surgical Reporter för år 1881 förtärandet af sålunda beredt konstsmör.

Uti en annan amerikansk tidskrift, Sanatory Record af den 15 april 1884, meddelas detaljerad undersökning af 30 sorter konstsmörsprof, hvaraf framgick att »endast spår af naturliga smörbeståndsdelar funnos i $\frac{2}{3}$ af dessa prof».

Härsket och skämtdt fett från slagterierna, som göres luktlöst med syror, att de fräta upp naglarna på arbetarne, samt affall från tvålfabriker o. d. äro bland de minst oaptitliga ämnena, som användas

vid margarintillverkning, men man hyser icke det ringaste skrupel att använda fett af djur, som dött i mjeltbrand, i tuberkulos, i trikinsjuka, i rabies, i gulsot, i trumsjuka och genom förgiftningar o. s. v., hvarförutom fettämnen ur kloakvatten jemväl afskummas för att förvandlas till »smör» och »sötmjölksost», och enligt »Danskt Ugeskrift för Landtmän», har en mr Huét för ej länge sedan uttagit ett patent utgående på att upptaga nedgräfdade djur ur hvad som på danska kallas »Rakkerkuler», d. v. s. gropar vid veterinärrättningar och liknande ställen för att använda fett till »finaste herrgårdssmör». »Längre kan man svårigen gå hvarken i otillständig fabrikation eller i skamlös oblyghet» utbrister professor Hjalmar Nathorst i en uppsats om konstsmöret, men hvem vet om icke, ifall, som det är att antaga, resultatet af nämnda patent utfaller vinstgifvande, tanken ledes på användandet af ännu ruskigare råämnen. För vinstbegäret är ingenting heligt, icke en gång slagfälten och kyrkogårdarne, och på kemins nuvarande ståndpunkt finnes intet hinder att förvandla nästan hvarje organiskt ämne i vegetabilisk och animalisk föda. — Då man vidare har sig bekant, att beredningen af konstsmöret icke kan ske vid högre temperatur än 40 à 50 grader Celsius, vid hvilken temperatur alla de trefliga små husdjur, som finnas i fett, och som kallas parasiter, bakterier, baciller, trikiner, mikrober o. s. v. ingalunda skadas till helsan, utan snarare undergå en sorts »renkultur» under det uppfriskande ångbadet i de stora margaringrytorna, och sålunda uppiggade, i lifslevande tillstånd medfölja konstsmöret i människomagen, blifver förhållandet i verkligheten ganska kusligt.

Medicinska auktoriteter, såsom medicinalrådet Sell i helsovårdsstyrelsen i Berlin, doktor Schrodts m. fl. samt en af regeringen tillsatt kommission af läkare i Amerika, hafva efter anställda mikroskopiska undersökningar konstaterat att konstsmöret, beredt af fett af sjuka djur samt annat fettämne, kan innehålla alla de *sjukdomsfrön i lefvande tillstånd, som finnas i fett*, deribland äfven ägg af benickemaskar, och den sistnämnda läkarekommissionen har under edlig förpligtelse uttalat som sin mening, att förtärandet af en *sådan* föda icke kan blifva utan menligt inflytande på allmänna helsotillståndet och dödligheten, samt att, på denna grund, tillverkningen och begagnandet af konstsmör ovillekorligen borde förbjudas».

Innan utskottet ingår i bedömande af det utaf motionären väckta förslag, vill utskottet erinra om de stadganden, som för det närvarande äro gällande rörande konstsmör och hvilka innefattas i Kongl. förordningen af den 2 Oktober 1885. Såsom af denna Kongl. förordning inhemtas och äfven af sjelfva dess rubrik framgår, afses densamma kontroll endast å handel med nämnda vara, men icke å tillverkning deraf. Dess hufvudsakliga stadganden innehålla:

att med margarin skall afses allt sådant konstgjordt smör, i hvars sammansättning ingår fett, som ej är framställt ur mjölk;

att å alla kärl, deri förvaras margarin, afsedt vare sig till försäljning inomlands eller till utförsel, ordet margarin skall vara anbragt på ett varaktigt, tydligt och lätt i ögonen fallande sätt;

att dessutom vid utförsel af dylik vara, densamma skall i skeppnings- och frakthandlingarna angifvas såsom margarin;

att å kärl, som ankommer från utrikes ort och angifves innehålla margarin, men icke är så märkt, som nyss blifvit föreskrifvet, varan ej må utlemnas från tullverket, förr än kärlet blifvit genom varuegarens eller kronobetjentes försorg behörigen märkt; samt

att i försäljningslokal, der margarin hålles till salu, tydligt tillkännagifvande derom skall finnas å lämpligt ställe anslaget.

För öfverträdelse af dessa bestämmelser stadgar förordningen böter till olika belopp för hvarje särskild öfverträdelse; och är högsta bötesbeloppet ett tusen kronor. Af böterna tillfalla $\frac{1}{3}$ del kronan och $\frac{2}{3}$ åklagaren, och om särskild angifvare finnes, eger denne taga hälften af åklagarens andel. Varan, som utgör föremål för förseelsen, blir emellertid ej förbruten, utan åligger det åklagaren att tillse, att kärl, deri margarin förvaras, behörigen märkes och att, der egaren sådant underlåter, om märkningen besörja.

För att bereda möjlighet att upptäcka och till laga beifran befordra förseelser af nu ifrågavarande beskaffenhet är stadgadt, att, om anledning förekommer till antagande att från utrikes ort ankommen eller till utförsel ur riket angifven vara utgöres af margarin, fastän kärlet, hvori densamma förvaras, icke är märkt på ofvanbeskrifvet sätt, det åligger tullförvaltningen att genast derom underrätta vederbörande åklagare; och eger åklagaren härvid äfvensom vid alla andra tillfällen, då misstanke uppstår om, att kärl innehåller margarin utan att vara behörigen märkt, att af varan taga prof och låta på i förordningen närmare angifvet sätt af behörig person undersöka detsamma. För dylik undersökning stadgar förordningen viss ersättning åt undersökningsförrättaren till belopp af tolf kronor för ett ensamt prof, tjugo

kronor för två samtidigt inlemnade prof och fem kronor för hvarje prof utöfver de två första, då flera prof samtidigt inlemnas, Denna ersättning skall utbetalas af den, som påkallat undersökningen, och då densamma verkstälts på grund af myndigheters förordnande, af Konungens befallningshafvande i länet. Om den undersökta varans egare icke varder genom domstols utslag ålagdt att slutligen gälda kostnaden, skola de af Konungens befallningshafvande utbetalda belopp hos Kongl. Maj:t i civildepartementet anmälas till ersättande; och vill Kongl. Maj:t, hvad angår kostnad, som åklagare utbetalt, på framställning af Konungens befallningshafvande taga i öfvervägande, huruvida i något särskildt fall åklagaren anses böra från utgiften frikallas och densamma af allmänna medel gäldas.

Vid en närmare granskning af dessa bestämmelser har utskottet särskildt fäst sig vid tvenne hufvudsakliga brister i den nu gällande författningen, hvilkas afhjelpande i första rummet vore af behovet påkalladt, nemligen

1:o) att intet förbud finnes för införande i riket eller tillverkning och försäljning inom detsamma af konstsmör, bestående af för helsan skadliga ämnen; samt

2:o) att kostnaden för undersökningen af de prof, som åklagare eger att för utrönande af varans beskaffenhet taga af importeradt, för export afsedt eller till salu hållet smör, skall i första hand gäldas af åklagaren sjelf utan annan rätt till godtgörelse härför, än om varans egare af domstol ålägges att gälda samma kostnad eller Kongl. Maj:t i något särskildt fall finner åklagaren böra af allmänna medel erhålla ersättning för densamma.

Genom den första af dessa brister lemnas rum för tillhandahållande åt allmänheten af dessa vämjeliga alster, som motionären så afskräckande beskrefvit och hvilkas tillvaro blifvit genom erfarenheten särdeles i utlandet och genom der verkställda analyser till fullo bevisad. De faror, som kunna i sanitärt afseende häraf uppstå, äro lätt att inse, äfven om de ej så fullständigt, som nu skett, blifvit i motionen påvisade. Då kemin i våra dagar nått en sådan utveckling, att den är i stånd att åt dylik fabrikation gifva utseende och smak, som icke på minsta sätt för köparen förråda dess skadliga och osmakliga sammanställning, anser utskottet den kontroll, som i berörda afseende är erforder-

derlig, böra utöfvas vid sjelfva fabrikationen af margarinsmöret. Någon svårighet härutinnan i fråga om tillverkning af dylik vara inom riket synes ej böra förefinnas, då ju ingenting hindrar, att alla för sådan tillverkning afsedda fabriker ställas under statens kontroll, såsom äfven blifvit af motionären föreslaget. Svårare deremot ställer sig saken, då fråga är om kontroll å utifrån till riket införda fabrikat. Men i detta afseende har motionären påvisat en lösning, som utskottet, om det ock ej kan gilla dess alla detaljer, likväl anser böra i hufvudsak vinna erkännande och tillämpning. Motionären föreslår nemligen, att intet annat konstsmör må i riket införas än det, som tillverkats vid fabriker, hvilka äro ställda under vederbörlig kontroll. För sådant ändamål skulle de svenska konsulaten i utlandet åläggas att årligen inkomma med uppgifter på de utländska konstsmörfabrikerna och deras respektive märken jemte klassifikation på beskaffenheten af det konstsmör, som vid de olika fabriker tillverkas. Utskottet, som lika med motionären anser, att ett absolut förbud mot införsel af allt konstgjordt smör, äfven om desamma är framställt af för helsan oskadliga ämnen och sålunda utgör ett utmärkt och billigt surrogat för smör, ej skulle vara välbetänkt, finner sig deremot kunna tillstyrka hvad motionären sålunda föreslagit i fråga om kontroll öfver importeradt smör, med undantag måhända af skyldigheten för konsulerna att inkomma med klassifikation på beskaffenheten af det vid hvarje utländsk fabrik tillverkade konstsmöret. Utskottet befarar nemligen, att en dylik klassifikation är förenad med allt för stora svårigheter och för mycket beroende på subjektiva och konventionella omdömen för att kunna blifva fullt tillförlitlig, än mindre tilläggas någon officiel karakter. En fullständig kännedom om de utländska konstsmörfabrikerna och deras respektive märken och hvilka bland de förra stå under offentlig kontroll synes utskottet vara för ändamålet alldeles tillräckligt, såvida dermed förenas skyldighet för importören att, på sätt äfven blifvit föreslaget, låta förse de kärl, hvari det importerade konstsmöret förvaras, med det landets namn, hvarifrån varan kommer och der den är tillverkad, jemte namnet på fabrikanten och fabriken stämpel. Hvarje möjlighet att i landet införa konstsmör, beredt af dåliga och för helsan skadliga ämnen, bör genom dessa försigtighetsmått, om de samvetsgrant iakttagas, kunna anses förebyggt, på samma gång intet hinder derigenom lägges för den mindre bemedlade att för billigt pris åtkomma ett helsosamt smörsurrogat.

Den andra af de här ofvan anmärkta båda bristerna är af beskaffenhet att förlamande inverka på tillsynen öfver författningens efterlefnad och beifrande af deremot begångna öfverträdelser, derförutan

någon effektiv verkan af dess föreskrifter icke är att påräkna och hela dess ändamål förfelas. Man kan ej begära att en i allmänhet svagt aflönad åklagare skall blottställa sig för kostnader och utgifter, som, om de misstankar, hvilka föranledt desamma, befinnas ogrundade, han ej har förhoppning att få ersatta. Till och med om den misstänkta förseelsen verkligen blifvit begången och den brottslige därför tilltalas och sakfålles, kan det stundom vara osäkert, om denne har tillgångar att godtgöra de förskjutna medlen. I hvilket fall som helst nödgas åklagaren under en längre tid vara i mistning af desamma. Det är lätt att inse, att en försigtig åklagare under sådana förhållanden endast i de naturligtvis mycket sällsynta fall, då han har så grundad anledning att misstänka en förbrytelse i nu förevarande afseende, att misstanken nästan öfvergått till visshet, skall våga att vidtaga de med ofvannämnda kostnader förenade åtgärder, som erfordras för förbrytelsens beifrande. Till afhjelpande af denna olägenhet har motionären föreslagit, att ifrågavarande kostnader skulle förskjutas af kommunen, i sammanhang hvarmed han hemställt, att kommunen skulle erhålla en tredjedel af de böter, som enligt författningen ådömdes. Utskottet, som gifvetvis i följd af det här ofvan sagda delar motionärens åsigt, att åklagaren bör befrias från skyldigheten att i första hand vidkännas berörda kostnader, kan deremot ej finna någon giltig anledning, hvarför en dylik skyldighet, som måste anses betingad af ett för hela landet gemensamt intresse, skall åläggas kommunen. Flertalet af ifrågavarande förseelser är icke af beskaffenhet att egentligen kunna särskildt skada den ort, der de äro begångna, utan inverka, hvarhelst de begås, menligt såväl på det allmänna helsotillståndet som i synnerhet på en för riket nyttig näring. Under sådana förhållanden synes det utskottet vara statens pligt att i första hand vidkännas alla utgifter, som äro erforderliga för motverkandet af ett dylikt skadligt inflytande; och torde i följd häraf dessa kostnader lämpligast bära af allmänna medel förskjutas. Något skäl för att i sådant fall tillägga kommunen andel i böterna finnes naturligtvis ej, hvadan dessa väl bära såsom hittills delas mellan kronan och åklagaren.

I sammanhang härmed anser utskottet motionärens förslag, att den vara, som utgör föremål för förbrytelsen, måtte konfiskeras, vara särdeles välbetänkt hufvudsakligen af det skäl, att, huru högt straff än må förbrytaren ådömas, den ekonomiska vinsten af förbrytelsen mången gång ändock skulle blifva så betydlig, att den flerfaldigt komme att uppväga straffet för den, hvars rättskänsla, då den ej ryggat tillbaka för ett lagbrott, väl ej heller får anses mera utvecklade, än att den be-

traktar straffet blott från ekonomisk synpunkt. Utskottet vill i sådant afseende fästa uppmärksamheten på de stora qvantiteter smör, som ofta af en enda exportör på en gång afsändas till England. En sådan sändning kan bestå af flera hundra drittlar, af hvilka hvar och en i regeln mäter 120 skålpund. Om nu dessa i stället för smör innehålla margarin utan att kärnen vore i föreskrifven ordning märkta till utvisande häraf och varan i anledning häraf kunde på den engelska marknaden utbjudas under namn af vanligt smör, hvilken stor vinst af flera tusentals kronor skulle afsändaren härigenom ej kunna bereda sig? De böter han riskerar för underlåtenheten att ställa sig till efterrättelse de till förekommande af ett dylikt bedrägeri meddelade föreskrifter, äro i förhållande härtill obetydliga och innefatta sålunda en alltför otillräcklig motvigt mot de lockelser till lagbrott, en så betydlig vinst kan uppväcka. Endast faran att få hela den stora och dyrbara sändningen förbruten och derigenom göra en ruinerande förlust bör kunna utgöra ett tillräckligt kraftigt medel mot dylika brottsliga och för vår smör-export skadliga försök. — Hvarför emellertid den konfiskerade varan, på sätt motionären föreslagit, skulle tillfalla kronan ensam, kan utskottet ej inse. Åklagaren, som väl får vidkännas hufvudparten af det arbete, den omtanka och det ansvar, som med den brottsliges ertappande och sakfällande är förenadt, och kanske vid flera tillfällen, då full bevisning ej kan åvägbringas, ej allenast får sitt åtal ogilladt, utan äfven ådömes betydliga ersättningsbelopp, bör väl såsom en välbehöflig ersättning härför och en uppmuntran till fortsatt nit och verksamhet för saken tilldelas andel i det förbrutna eller dess värde; och föreställer sig utskottet att samma grund för fördelningen bör kunna härvidlag tillämpas som i fråga om fördelningen af de för förseelsen ådömda böter.

Sedan utskottet sålunda anmärkt de hufvudsakligaste af de brister, hvarmed den nu gällande författningen i ämnet är behäftad, och antydt sättet för deras afhjelpande, vill utskottet öfvergå till de öfriga mindre oegentligheter, som det vid granskning af berörda författning, delvis lika med motionären, iakttagit i densamma.

Dervid har utskottet i främsta rummet fäst sig vid att enligt författningen margarin och vanligt smör ej mindre vid deras införande i riket än äfven vid export deraf få förvaras i kärl af liknande form. Det är gifvet, att ju mer man kan från ifrågavarande smörsurrogat aflägsna allt, som i fråga om yttre kännetecken påminner om smör, desto större trygghet skall man derigenom bereda köparen af den äkta varan mot faran att bedragas. Det kärlet, då det innehåller konstsmör, åsatta ordet »margarin» kan möjligen i sådant afseende vara i de flesta fall

tillräckligt, men, utom det att, på hur tydligt och varaktigt sätt det-samma än blifvit anbragt, möjlighet dock förefinnes för dess utplånande eller fördöljande, torde man äfven böra taga i betraktande den omständigheten, att vid en större sändning af flera hundra kärl naturligt smör det fordras en mycket noggrannare och mer tidsödande undersökning för att vinna visshet om, att intet kärl med margarin finnes häribland instucket, om man för sådant ändamål är hänvisad blott till det märke, som i dylikt fall bör vara nämnda kärl åsatt, än om detta kunde blott och bart genom kärlets form inhemtas. De i allmänhet för försändning af natursmör till utlandet brukliga kärl skulle också härigenom erhålla den för vår export ingalunda likgiltiga fördelen af ett synnerligt förtroende så till vida, att de genom sjelfva sin form utgjorde ett säkert eller åtminstone lagligt kännetecken på, att de innehölle äkta vara. Utskottet vill således ej allenast förena sig med motionären om uttalandet af den önskan, att alla kärl, hvori konstsmör inkommer till riket, måtte till form och utseende skilja sig från sådana, hvaruti natursmör vanligen packas, utan äfven hemställa, att samma stadganden måste gälla äfven i fråga om export af förstnämnda slags smör; och anser utskottet, som, efter hvad af dess här ofvan uttalade åsichter framgår, gifvetvis äfven biträder förslaget, att ej mindre dessa kärl, hvori konstsmör sålunda till riket inkommer och derifrån utföres, än äfven alla andra kärl, hvori dylikt smör, afsedt till försäljning, förvaras, försändes eller utlemnas, skola å botten och sidor vara märkta med ordet »margarin», sig dessutom böra föreslå, att detta märke, för att vara så mycket svårare att utlåna, i regeln bör medelst inbränning anbringas.

Den nu gällande författningen har icke heller något stadgande om sättet för angifvande af smörets egenskap af konstsmör, då sådant försäljes utan att vara förvaradt i kärl, d. v. s. i annat omslag eller i lösa stycken; och gillar utskottet helt och hållet de af motionären till afhjelpande af denna brist föreslagna åtgärder.

Äfven förslaget, att tillkännagifvande om att margarin hålles till salu, skall finnas å lämpligt ställe anslaget ej mindre, såsom nu är föreskrifvet, inuti försäljningslokalen än äfven utanför densamma, synes utskottet vara välbetänkt och fördenskull böra af utskottet förordas.

Att böter för öfverträdelse af lagens bestämmelser böra sättas särdeles högt är af det ofvansagda tydligt, men att straffet, på sätt motionären föreslagit, äfven må kunna utsträckas till fängelse, tror utskottet ej vara riktigt öfverensstämmande med den uppfattning, som hos oss gjort sig gällande angående påföljden af dylika förseelser, hvilka ju egentligen blott äro att hänföra till öfverträdelser af till förekom-

mande af bedrägeri meddelade föreskrifter, men icke till sjelfva bedrägeribrottet, hvilket hör under allmän strafflag och derå författningen sålunda ej eger bestämma någon straffpåföljd.

Af sistnämnda anledning är det ock utskottet ej anser sig kunna tillstyrka motionärens förslag, »att hvar och en som säljer margarin för smör, skall anses vara medveten om lagbrottet och straffas därför, såvida han icke kan visa, af hvem han emottagit varan till försäljning», samt »att bitråden och arbetare hos lagöfverträdaren, som ega kännedom om lagbrottet, jemväl skola straffas med höga böter eller fängelse». Af dessa båda stadganden faller det förra helt och hållet inom allmänna strafflagens område och angående det senare torde ej heller skäl förefinnas att i en administrativ förordning frångå de i nämnda lag för delaktighet i brott stadgade grunder.

Häremot och för att i någon mån tillmötesgå det syfte, motionären med denna del af sitt förslag afsett, vill utskottet tillstyrka, att föreskrift meddelas derom, att i alla skriftliga aftal, kontrakt, räkningar och andra handlingar, som afse försäljning, köp, leverans eller försändning af konstsmör, bör, liksom vid export är stadgadt i fråga om skeppnings- och frakthandlingarna, varan uttryckligen angifvas såsom margarin.

Den af motionären föreslagna publikation af förbrytelsen och lagbrytarens namn torde, såsom straffpåföljd betraktad, vara allt för främmande för våra förhållanden och dessutom obehöflig, då offentlighet är för alla domstolsförhandlingar i lag föreskrifven samt dessa i följd häraf i de flesta fall varda utan särskildt påbud i platstidningarna offentliggjorda.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, och då, om den nu gällande förordningen angående konstsmör skulle genom ändringar och tillägg bringas i öfverensstämmelse med de åsikter här ofvan blifvit uttalade, högst obetydligt skulle komma att af densamma kvarstå oförändradt, anser utskottet önskligt, att en ny lag i berörda afseende utfärdades och att densamma hufvudsakligen grundade sig på följande principer:

att med »smör» menas endast sådant, till hvars beredning uteslutande användes fett af mjölk eller grädde;

att åter med »margarin» (eller »margarine», hvilken sistnämnda benämning blifvit i flera andra länder antagen) afses hvarje fabrikat eller produkt, afsedd att likna natursmör, hvaruti fettet icke uteslutande hemtats ur mjölk eller grädde;

att alla kärl, hvaruti konstsmör, afsedt till försäljning, förvaras, försändes eller utlemnas, skola så väl å bottnarna som sidorna bära ordet »margarin», inbrändt med stora, tydliga bokstäfver;

att kärl, hvori konstsmör till riket inkommer eller derifrån utföres, dessutom skola till form och utseende skilja sig från sådana, hvori natursmör vanligen packas, samt vara försedda med namnet på fabrikannten och fabriakens stämpel;

att de kärl, hvori konstsmör till riket inkommer, jemväl skola vara försedda med namnet på det land, der varan blifvit tillverkad, samt åtföljas af utaf behörig myndighet utfärdadt bevis derom, att den fabrik, hvars märke finnes kärlet åsatt, står under offentlig kontroll;

att vid export af konstsmör varan skall i utskeppnings- och frakthandlingarna angifvas såsom margarin;

att uppgifter genom svenska konsulaten i utlandet skola, der sådant är möjligt, årligen insändas med uppgift på de utländska konstsmörfabrikerna och deras respektive märken;

att fabriker för konstsmör här i landet ställas under statens kontroll;

att i hvarje försäljningslokal, der konstsmör säljes eller utbjudes, skall såväl utanför som inuti lokalen med stora bokstäfver, anbringade på ett genast i ögonen fallande sätt, vara tillkännagifvet, att dylik försäljning der bedrifves;

att omslag kring konstsmör, som utlemnas till köpare, skola bära beteckningen »margarin» jemte säljarens namn och adress. Likaså skola alla regelbundet formade stycken konstsmör, som säljas, bära namnet »margarin»;

att i alla skriftliga aftal, kontrakt, räkningar och andra handlingar, som afse försäljning, köp, försändning eller leverans af konstsmör, varan uttryckligen skall angifvas såsom margarin;

att vederbörande allmän åklagare skall, der misstanke uppstår om förbrytelse mot lagens föreskrifter, låta anställa undersökning och analys. Kostnaderna härför förskotteras af allmänna medel, men uttagas sedan af lagbrytaren;

att för förbrytelser mot lagen stadgas böter till högt belopp, deraf $\frac{2}{3}$ delar tillfalla åklagaren och $\frac{1}{3}$ del kronan, hvarförutom varan för-

klaras förbruten till lika fördelning med böterna; och får utskottet med anledning häraf hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att ny författning angående kontroll öfver tillverkning och försäljning af konstsmör måtte varda på nu antydda grunder utfärdad.

Stockholm den 10 april 1888.

På utskottets vägnar:

O. M. Björnstjerna.
